

Megjelent: Új ember LXIV.évf. 33-34.szám 2008 .augusztus 17-24.

Van egy álmom (III. rész)

A hazai cigányság helyzetéről

Amikor 1963. augusztus 28-án Martin Luther King baptista lelkész Washingtonban, a Lincoln Memorialnál közel negyedmillió ember előtt elmondta híres, Van egy álmom című beszédét, az egész világ tudomást szerzett az amerikai fekete bőrűek polgárjogi mozgalmáról. A harc azonban jóval korábban kezdődött; a XVII. századtól az Újvilágba behurcolt afrikai négek - férfiak, nők, gyermekek, akikre elsősorban a gyapot- és rizsültetvények művelése miatt volt óriási szükség - kezdettől fogva tiltakoztak alávetettségük ellen. Harcukban szép számmal fehérek is részt vettek (Barátok Társasága, az „abolicionista” mozgalom). Számos szervezetet hoztak létre, melyek különféle bojkottokkal, akciókkal hívták fel a figyelmet a faji megkülönböztetésre. E küzdelem egyik legnagyobb eredménye az 1954. május 14-én kihirdetett egyöntetű döntés volt az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságán a Brown kontra Oktatási Testület ügyben: „az elkülönített oktatási körülmények velejárója az egyenlőtlenség"! A mozgalmat felgyorsította s Martin Luther King színre lépését idézte elő 1955. december elsején Rosa Parks „egyszemélyes akciója”, aki a helyi buszjáraton leült a fehérek számára fenntartott ülőhelyre, s többszöri felszólításra sem volt hajlandó felkelni. A nő letartóztatását követően a fiatal lelkész - aki Gandhi pacifista mozgalmának csodálója volt - erőszakmentes ellenállásra, bojkottra szólította fel a feketéket. Egy év múlva megszűnt a buszokon a faji megkülönböztetés. King tiszteletes mélységes istenhite, elkötelezettsége, tisztessége, erkölcsi tartása, karizmatikus személyisége százezreket állított a mozgalom mögé.

1963. augusztus 28-án Washington utcáin kétszázötvenezer ember menetelt összefogódzva, köztük ötvenezer fehér, s együtt énekelték: „We shall overcome some day, we shall all be free some day...” „Egy napon valóra váltjuk álmainkat, egy napon győzni fogunk...” 1964 júliusában hatályba lépett az új polgárjogi törvény, s bár számtalan véres esemény történt még ezután is, a feketék egyenjogúságért folytatott harcot már nem lehetett megállítani. Martin Luther King így zárta beszédét: „...Ha Amerika nagy nemzet, akkor ez valóra válhat... akkor egyre közelebb kerülünk ahhoz a naphoz, amikor Isten gyermekei - feketék és fehérek, zsidók és pogányok, protestánsok és katolikusok - megfogják egymás kezét, és együtt éneklük a régi néger spirituálé szavait: Végre szabadok! Mindenható Isten, végre szabadok vagyunk!”

Ne áltassuk magunkat, Amerikában sem tűnt el teljesen a rasszizmus, de a jelen messze felülmúlja az ötven évvel ezelőtti polgárjogi harcosok legmerészebb álmait is: az amerikai politikai vezetés legfelső szintjén egyre több színes bőrű férfi és nő látható, s jó eséllyel az Egyesült Államok történelmében először fekete elnököt választanak.

Tanulság a fentiekből: merjünk nagyot álmodni, kapaszkodjunk össze, s tegyük a jót, az igazat.

De miről álmodhatunk mi, magyarok? Hogy a helyzet több mint válságos, mára már mindenki előtt ismert; a cigány népesség mérhetetlen nyomora (kétharmaduk mélyszegénységben él), a szegregált, elkülönített, gettósodott lakóhelyek, a generációk óta tartó munkanélküliség, a kilátástalanság, a tudatlanság, a nyomorból és az iskolázatlanságból fakadó erkölcsi romlás, a cigány és a gádzsó világ között emelkedő egyre magasabb fal, mindezekből fakadóan a feszültségek növekedése, az indulatok elszabadulása.

Lehet itt egyáltalán valamit álmodni? Valaki egyszer azt mondta, merjünk nagyok lenni. Hát merjünk nagyot álmodni!

Legszebb álmomban először eltűnnek a cigánytelepek, gettók; cigányok s nem cigányok együtt, egymás mellett élnek, együtt dolgoznak. A gyermekek mind közös iskolába járnak, ahol jól felkészült pedagógusok - a cigány kultúrát, hagyományokat is ismerők, tisztelők -

egyforma mércét állítanak eléjük, ismert, jó módszerek birtokában tanítják és nevelik a rájuk bízottakat, akik mind olyan cigány és nem cigány otthonokból jönnek, ahol a szülők a pedagógus feltétlen tiszteletére tanítják gyermekeiket, ahol elvárás a tisztességes tanulás, a jó előmenetel. Olyan iskoláról álmodom, ahol a pedagógus ismeri tanítványai szüleit, családját, kimegy az otthonukba, a cigány családokat is megtiszteli látogatásával, bevonja őket az iskolai életbe. Olyan oktatásról álmodom, amelyben minden gyermek fontos, a sokszínűség érték, s amelyből súlyos következmények nélkül sem szülő, sem diák, sem pedagógus nem vonhatja ki magát. A kistelepüléseken óvodák várják a gyerekeket, s mindenütt létrejön a közös tér, a kölcsönös értékközvetítés, értékmegismerés, közös szocializáció színtere.

Álmomban az oktatás minden szintjén; alap-, közép- és felsőfokon bekerül a tananyagba az évszázadok óta köztünk élő cigányság történelmének, értékeinek, kultúrájának oktatása.

Álmomban megszűnik a hazai cigányság megosztottsága, igazi (becsületes, bölcs, példamutató, tanult) vezetőik egységesen, egy pártba tömörülve - hasonló kondíciókkal rendelkező (!) képviselőinkkel együtt - vesznek részt az ország talpra állításában, a cigányság vezetésében. A felnövekvő, egyre nagyobb számú fiatal cigány értelmiség minden szakmában, minden területen megjelenik, s példaként, húzóerőként tekint rájuk mind a cigányság, mind a többség. Álmomban hazánk egyre inkább olyan országgá válik, ahol az emberek végre öntudatra ébrednek, egyre tudatosabban élnek, nem hagyják magukat „megvezetni” (mint például ma a cigányság elleni gyűlöletkeltés terén), s minél többen rendelkeznek olyan magas érzelmi intelligenciával, amely lehetővé teszi számukra a kisebbségi sorsból fakadó nehézségek megértését, s az agresszió, a megtorlás, a félelemkeltés igénye helyett felébreszti bennük a szolidaritás, az együttérzés, a segítség képességét. Álmomban ezt az országot az erkölcs, a tisztesség, a másik tisztelete és elfogadása, népünk írott és íratlan törvényeinek betartása jellemzi, s olyan hely, ahol nem cigánynak és cigánynak jó együtt élni.

Martin Luther King híres beszédében álmainak teljesülését csupán egyetlen feltételhez kötötte: „Ha Amerika nagy nemzet, akkor ez valóra válhat.” Nos, álmainkra tekintve nekünk sem kell félnünk. Kis ország vagyunk ugyan, de nagy nemzet lehetünk. Merjünk nagyok lenni!

Merjünk nagyokat álmodni!

Szabóné Kármán Judit
romológus, egyetemi oktató